

ARKADIUSZ ŻUKIEWICZ

TRIADA DETERMINANT BEZPIECZEŃSTWA PRACOWNIKÓW SŁUŻB SPOŁECZNYCH: DETERMINANTY ŚRODOWISKOWE¹⁾

ABSTRAKT

Determinanty środowiskowe stanowią trzecią grupę czynników warunkujących bezpieczeństwo pracowników służb społecznych. Są istotnym dopełnieniem prezentowanej koncepcji triady determinant bezpieczeństwa. Obejmują następujące czynniki: środowisko rodzinne, środowisko zawodowe (pracy), postawy społeczne wobec służb społecznych, status społeczny i prestiż zawodu, kulturę prawną oraz kulturę bezpieczeństwa. Katalog ten jest otwarty i elastyczny. Jego pojemność może zwiększać się w toku dyskursu prowadzonego wokół zagadnień bezpieczeństwa pracowników służb społecznych.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, determinanty środowiskowe, kultura bezpieczeństwa, pracownik służby społecznej, pomoc społeczna, praca socjalna

WPROWADZENIE

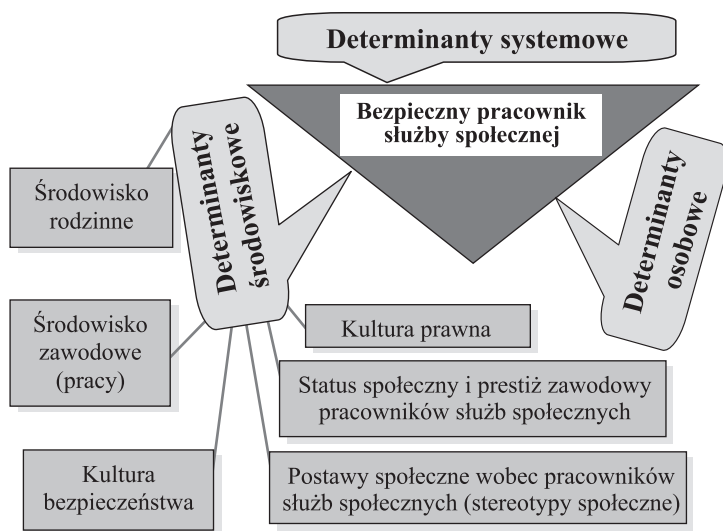
Niniejsza prezentacja stanowi ostatnią część wypowiedzi wpisującej się w cykl poświęcony zagadnieniom bezpieczeństwa pracowników służb społecznych. Poprzednie analizy dotyczyły kwestii ogólnych (dyscyplinarnych, teoretycznych i metodologicznych) oraz szczegółowej koncepcji triady determinant bezpieczeństwa pracowników wybranej profesji (determinanty systemowe oraz determinanty osobowe). W treść tego rozważania wpisuje się analiza dotycząca determinant środowiskowych, które stanowią trzeci z filarów przedmiotowej triady. Jest to tym samym dopełnienie

¹⁾ Artykuł stanowi kontynuację problematyki podjętej w artykułach autora Bezpieczeństwo pracowników służb społecznych (Żukiewicz, 2016); Triada determinant bezpieczeństwa pracowników służb społecznych: determinanty systemowe (Żukiewicz, 2017a) oraz Triada determinant bezpieczeństwa pracowników służb społecznych: determinanty osobowe (Żukiewicz, 2017b).

poprzednich części i zarazem zachęta do dalszej dyskusji o zagadnieniach istotnych z punktu widzenia interesu grupy zawodowej, która w codzienności swej służby wychodzi naprzeciw trudnościom i ryzyku związanym z ich bezpieczeństwem. Istnieje niemałe prawdopodobieństwo, iż wywołony dyskurs będzie prowadzić do rozwijania podstaw teoretycznych, które zaowocują modelowymi rozwiązaniami w zakresie tworzenia kultury bezpieczeństwa służby podejmowanej z myślą o osobach, rodzinach, grupach społecznych i społecznościach żyjących w dobie wysokiej dynamiki zmian dokonujących się we wszelkich sferach życia prywatnego i publicznego.

DETERMINANTY ŚRODOWISKOWE

Do grupy determinant środowiskowych można zaliczyć: środowisko rodzinne, środowisko zawodowe, postawy społeczne wobec pracowników służb społecznych, a także status społeczny i prestiż zawodowy tej grupy profesjonalistów. Mieszczą się tu także kultura prawna oraz kultura bezpieczeństwa codziennej służby społecznej (schemat 1).

SCHEMAT 1. Graficzna prezentacja koncepcji determinant bezpieczeństwa pracowników służb społecznych – komponent determinant środowiskowych

Źródło: opracowanie własne

Środowisko rodzinne utożsamiane w takim podejściu z pojęciem rodziny jest niejako naturalnym podsystemem wsparcia pracowników służb społecznych (por.: Pomykało, 1993, s. 695 i 699). Z dorobku teoretycznego takich dyscyplin naukowych, jak psychologia zarządzania czy pedagogika pracy, wiemy, że istnieje silny związek między sferą życia rodzinnego i zawodowego. Wszelkiego typu dysfunkcje, sytuacje przedłużających się napięć implikowanych zjawiskami problemowymi, brak wsparcia ze strony osób, z którymi występują immanentne więzy emocjonalnej bliskości, brak afiliacji czy empatii to nieliczne z grona czynników warunkujących sposób psychicznego funkcjonowania człowieka. Implikują one bezpośrednio lub pośrednio proces obniżania sprawności praktycznego działania, co rzutuje nie tylko na efektywność pracy. W sposób szczególnie może także obniżać społeczną kondycję pracowników służb społecznych, co ma ujemne znaczenie w kontekście kształtowania relacji interpersonalnych w toku realizacji zadań zawodowych. W szerszym odniesieniu rzutuje to na poziom bezpieczeństwa tej grupy profesjonalistów w trakcie pełnienia służby. Nader niebezpieczne jest to w przypadkach „ukrywanych” depresji, których podłoże mogą stanowić niepowodzenia w życiu rodzinnym. Stąd analizowany czynnik jest istotny i zasługuje na analizę w toku prac nad tworzeniem rozwiązań modelowych w zakresie bezpieczeństwa pracowników służb społecznych.

Każdy człowiek bez wątplenia ma prawo do ochrony swej prywatności. Niezależnie od specyfiki wykonywanego zawodu nie można, jak się wydaje, w imię tzw. wyższych wartości ingerować w sferę życia osobistego pracownika. Szczególnie istotne jest to założenie, gdy konkretny pracownik nie wyraża zgody na ingerencję osób trzecich w prywatne wymiary jego egzystencji. Życie rodzinne jest jednym z elementów prywatnej płaszczyzny istnienia każdego człowieka. Stąd bardzo trudne jest w tym kontekście podejmowanie jakichkolwiek działań, a nawet prowadzenie rozważań zmierzających do odnalezienia „złotego środka”. Mógłby on, z jednej strony, zagwarantować nienaruszalność naturalnego prawa człowieka, z drugiej zaś stymulować procesy poprawy efektywności funkcjonowania ludzkiego na płaszczyźnie zawodowej. Jednakże jego odnalezienie jest sprawą niezmiernie trudną. Wskazany związek między życiem rodzinnym i zawodowym jest z naukowego punktu widzenia oczywisty.

Pedagogiczną propozycją na rozładowanie napięć między sferą tabu życia prywatnego a potrzebą wspierania człowieka w trudnościach życia rodzinnego może być rozbudowa programów kształcenia i rozwijania kompetencji rodzinnych. Istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że na podstawie powszechnego systemu zinstytucjonalizowanej edukacji można przygotowywać dzieci i młodzież do rozumienia i odpowiedzialnego kształtowania środowiska rodzinnego. Rozwijanie odpowiednich kompetencji społecznych (w tym rodzicielskich, komunikacyjnych itp.) stanowi realną szansę dla potencjalnych współmałżonków, rodziców, dziadków, a także dzieci, które – uczestnicząc w procesach edukacyjnych – będą podnosić poziom własnej kultury życia rodzinnego. W odniesieniu do pracowników służb społecznych jest, jak się wydaje, to szczególnie zasadne z uwagi na dodatni wymiar wsparcia ze strony środowiska rodzinnego. Wzmocnienia płynące z domu rodzinnego są bowiem niezbędnym czynnikiem wspomagającym profesjonalistów w toku pełnienia służby. Bezpośredni kontakt z trudnościami i deficytami życia codziennego podopiecznych jest wkomponowany w specyfikę ich pracy. Rodzące się na tym tle napięcia emocjonalne w naturalny sposób rzutują na sferę życia prywatnego. Pomocne mogą być działania superwizyjne, wsparcie psychologiczne itp. Jednakże bliskość i intensywność kontaktów interpersonalnych z osobami najbliższymi współtworzącymi przestrzeń życia rodzinnego stanowi podstawowe źródło wsparcia dla profesjonalisty. Można twierdzić, że jest to naturalne źródło wsparcia, stąd warto i ten aspekt uwzględnić w toku namysłu nad tworzeniem modelowych koncepcji działań orientowanych na bezpieczeństwo pracowników służb społecznych.

Środowisko zawodowe (pracy) jest kolejnym czynnikiem warunkującym bezpieczeństwo analizowanej grupy zawodowej. Należy do grupy determinant środowiskowych. Pozytywne relacje w gronie zawodowym, współpraca w realizacji zadań, eliminacja destruktywnych form rywalizacji, a także identyfikacja zawodowa to znaczące elementy w wymierny sposób wpływające na poziom bezpieczeństwa pracowników tej profesji. Bardzo ważna w tym aspekcie zdaje się pozytywna sieć poziomych relacji interpersonalnych typu pracownik–pracownik, rozumianych w znaczeniu kolega–kolega czy partner–partner. Równie istotne są relacje pionowe typu pracownik–pracodawca oznaczające relacje podwładnego z przeło-

żonym (szerzej: Kowalewski, 1984, s. 17 i nast.). Korzystne jest także występowanie zjawiska „wspólnoty celów”. Dotyczy to filozofii firmy i implikowanych nią założeń strategicznych oraz operacyjnych. Pracownicy, którzy identyfikują się z własną placówką, akceptują jej filozofię działania i przyjętą misję, tworzą tym samym dynamiczne środowisko pracy, którego zdolność realizacji określonych celów jest bardzo wysoka. W takim środowisku każdy zna i rozumie swoją rolę. Potrafi także z pełnym zrozumieniem dostrzegać znaczenie współpracowników. Uznaje ich jako partnerów w procesie tworzenia produktu finalnego firmy o wysokiej jakości. Wytwarza to w środowisku zawodowym atmosferę wsparcia, co w odniesieniu do instytucji oraz do organizacji działających w przestrzeni systemu pomocy i integracji społecznej ma znaczący wpływ zarówno na poziom świadczonych usług, jak i na realne bezpieczeństwo pełnionej służby (szerzej: Pochtowski, 2003, s. 9–23).

Postawy społeczne wobec profesji (stereotypy społeczne) to czynnik w dużym stopniu skorelowany z ogólnospołeczną świadomością dotyczącą roli sektora pomocy i integracji społecznej, jaką pełni wobec osób, rodzin, grup społecznych i społeczności. W sytuacjach ekstremalnych znaczącą rolę odgrywają zinternalizowane stereotypy wobec służb społecznych, które mogą być różnorodnie postrzegane. Jeśli odbiór społeczny jest pozytywny, prowadzi do uznania wartości płynących z funkcjonowania tej profesji w przestrzeniach życia publicznego i prywatnego. Rodzące się na tym tle zaufanie wzbudza postawy współdziałania w rozwiązywaniu trudnych sytuacji społecznych, wspomaganie w konkretnych przedsięwzięciach czy współuczestnictwa w procesach inicjowanych przez pracowników służb społecznych. Warunkuje tym samym poziom bezpieczeństwa przedstawicieli tej grupy zawodowej, gwarantowany w analizowanym kontekście tzw. uznaniem społecznym. Pozytywne postawy wobec przedstawicieli instytucji oraz organizacji systemu pomocy i integracji społecznej mogą także wyzwalać aktywność w sytuacjach zagrożenia życia lub zdrowia konkretnych osób identyfikowanych jako reprezentanci określonej placówki.

Dobry wizerunek pracownika analizowanej profesji w powszechnym odbiorze społecznym jest również ważną kwestią dla twórców systemu i osób odpowiedzialnych za jego funkcjonowanie. Wiąże się to w szerszym odniesieniu z efektywnością i skutecznością czynności dokonywanych w poszcze-

gólnych segmentach sektora działalności społecznej. Jednym z komponentów jest tu bezpieczeństwo pracowników. Uznanie społeczne, pozytywny odbiór ich służby to znaczące czynniki warunkujące postawy przyjmowane względem profesji społecznych. Od nich zaś zależy m.in. poziom wsparcia społecznego w sytuacjach wymagających zaangażowania we współdziałaniu na rzecz przetwarzania rzeczywistości życia codziennego osób, rodzin, grup społecznych czy społeczności środowisk lokalnych. W sytuacjach kryzysowych ograniczających poziom bezpieczeństwa pracowników służb społecznych wsparcie obywatelskie stanowi istotny czynnik niwelujący ryzyka i zagrożenia płynące ze strony środowiska służby. Przyczynia się wprost do ograniczania lub całkowitej eliminacji owych ryzyk i zagrożeń bezpieczeństwa profesjonalistów analizowanej grypy zawodowej.

Zapoczątkowanie intencjonalnych działań zmierzających do tworzenia i umacniania pozytywnych stereotypów²⁾ pracowników służb społecznych w środowiskach lokalnych i ponadlokalnych byłoby z dużym prawdopodobieństwem jednym ze skutecznych instrumentów służących wzmocnieniu więzi społeczeństwa i służb społecznych. Ważne jest w tym kontekście jednoznaczne reagowanie na sytuacje, w których przedstawiciele konkretnych instytucji czy organizacji pomocy i integracji społecznej kreuje się w roli tzw. kozła ofiarnego. Konieczny jest kompetentny i merytorycznie uzasadniony opór wobec aktów medialnej nagonki na pracowników służb społecznych. Poza sytuacjami oczywistego błędu w sztuce z ich udziałem warto podejmować działania wyjaśniające, również w przestrzeni publicznej i medialnej. Niejednokrotnie są oni bowiem ofiarami nieuprawnionych oskarżeń z tytułu odpowiedzialności za „wszelkie nieszczęścia tego świata”. W rzeczywistości nie ma podstaw do przypisywania im cech sprawstwa ze skutkiem społecznie szkodliwym. Jaka jest bowiem wina pracownika socjalnego w związku z zaniedbaniami wobec dziecka lub chorego seniora, których dopuściła się najbliższa rodzina? Jaki jest związek asystenta rodziny z samobójstwem maturzysty, który odebrał sobie życie w domu rodzinnym?

²⁾ Stereotyp jest niejednokrotnie postrzegany jako kategoria o zabarwieniu pejoratywnym. Można jednak mówić o dodatnim wymiarze stereotypu, szczególnie gdy odzwierciedla on uogólniony obraz rzeczywistości identyfikowalny pozytywnie w wymiarze emocjonalnym.

Wreszcie, gdzie był pseudodziennikarz, który dopiero po tragedii podejmuje trudny społecznie temat i za wszelką cenę poszukuje winnych tragedii?

Człowiek zorientowany na służbę Innym, na udzielanie pomocy i wsparcia osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej nie myśli o obronie. Z reguły koncentruje swą uwagę na poszukiwaniu rozwiązań problemów społecznych. Dąży do realizacji zadań wpisujących się misję służby, którą pełni. Dla poszukiwacza sensacji jest on bezbronną ofiarą, szczególnie gdy agresor posiada wsparcie w postaci koncernu medialnego. Stąd w ramach przeciwdziałania manipulacjom dokonującym się w przestrzeni pseudo-dziennikarstwa jest konieczna odwaga i kompetencja w dochodzeniu do prawdy. Ważne jest także, aby w toku dyskursu publicznego przedstawiać fakty i demaskować wszelkiego typu manipulacje, których ofiarami stają się niewinni, bezbronni reprezentanci służb społecznych. W przeciwnym razie odpowiedzialność za negatywne zdarzenia społeczne będzie przypisywana tym, którzy nie posiadają instrumentów obrony przed pomówieniami, insynuacjami czy plotkami upowszechnianymi za pomocą różnorodnych kanałów dystrybucji informacyjnej. W pogoni za sensacją pseudodziennikarze niejednokrotnie przekraczają granice przyzwoitości, pracownicy służb społecznych są zaś często bezbronnymi ofiarami tego typu form działalności zarobkowej. Efektem towarzyszącym jest wówczas obniżanie zaufania publicznego do służb społecznych i kształtowanie negatywnych stereotypów skutkujących niechęcią wobec całej grupy zawodowej. Stygmat kozła ofiarnego z pewnością nie przysłuży się do podnoszenia poziomu bezpieczeństwa pracowników służb społecznych.

Status społeczny i prestiż zawodowy pracowników służb społecznych jest silnie warunkowany poziomem społecznej świadomości dotyczącej roli, jaką pełnią profesjonalści systemu pomocy i integracji społecznej w rozwiązywaniu problemów i kwestii społecznych. Można zaryzykować tezę o zależności występującej między analizowanym czynnikiem a szacunkiem społecznym i respektem podopiecznych wobec przedstawicieli służby społecznej. Zakładając, iż przedmiotową grupę zawodową charakteryzuje wysoki status w hierarchii społecznej oraz duży prestiż zawodowy, można z niemalym prawdopodobieństwem domniemywać, że społeczne zaufanie i szacunek wobec osób funkcjonujących w strukturach służb społecznych będzie relatywnie wysoki. Podobnie wysoki poziom respektu i uznania

wobec pracowników społecznych będzie charakteryzował użytkowników usług i wsparcia instytucji oraz organizacji pomocy i integracji społecznej. Istnieje wysoki stopień prawdopodobieństwa wystąpienia tego zjawiska z uwagi na społeczną siłę, autorytet oraz ujawniane w środowiskach lokalnych poparcie dla inicjatyw społecznych podejmowanych przez służby społeczne zaangażowane w pomnażanie dobra wspólnego. Bronią one interesu społecznego obywateli, mieszkańców wsi, osiedli czy dzielnic wielkomiejskich. W założeniu społeczna solidarność z profesjonalistami prezentowanej grupy zawodowej może stanowić silny bodziec ograniczający skalę występowania zjawisk patologicznych, destruktywnych i obniżających kulturę życia codziennego osób, rodzin, grup społecznych i społeczności lokalnych, z którymi współdziałają pracownicy służb społecznych. Ujawniający się w przedstawionej tezie instrumentalizm zdaje się uzasadniony, szczególnie w okresie rozchwiania ładu aksjologicznego, z którym ludzkość spotyka się na przełomie wieków. Nie jest on jednak traktowany jako środek docelowy, ma jedynie charakter instrumentu przejściowego w odniesieniu do osób, które swym działaniem przyczyniają się do obniżania jakości życia codziennego w środowiskach rodzinnych, sąsiedzkich itp. Wczesne diagnozowanie zjawisk społecznie niekorzystnych leży bowiem w interesie ludzi, którzy z odpowiedzialnością i aktywnie uczestniczą w kształtowaniu warunków życia oraz rozwoju indywidualnego i zbiorowego. Współpraca obywatelska ze służbami pomocy i integracji społecznej może w znaczący sposób eliminować potencjalne zagrożenia dla zdrowia fizycznego, psychicznego, a nawet życia osób, które nie posiadają siły do samodzielnego stawiania oporu przemocy i innym zjawiskom prowadzącym na margines życia społecznego.

Omawiany czynnik warunkujący poziom bezpieczeństwa pracowników służb społecznych ma, podobnie jak niektóre poprzednio omówione, charakter dualny. Nie jest on jednak bezpośrednim implikatorem ograniczającym poziom i zakres zagrożeń, na jakie są narażeni profesjonalści pomocy i integracji społecznej. Jest to jednak czynnik znaczący w wymiarze szeroko rozumianej społecznej kooperacji na etapie tworzenia bezpiecznego środowiska służby.

Kultura prawna jest tu rozumiana jako szeroka i zinternalizowana wiedza dotycząca obowiązków oraz praw podmiotowych jednostki żyjącej w danym państwie o określonym systemie politycznym i przyjętym sys-

temie prawnym. Jest ona jednym z czynników pośrednio determinujących bezpieczeństwo pracowników służb społecznych. W omawianym aspekcie kultura prawna ma silne związki z takimi czynnikami, jak postawy społeczne wobec profesjonalistów pomocy i integracji społecznej czy z kulturą bezpieczeństwa. Odwołuje się bezpośrednio do społecznej akceptacji norm wynikających z regulacji prawnej. Praworządne społeczeństwo w założeniu idealnym charakteryzuje wysoki poziom kultury prawnej. To implikuje niski wskaźnik występowania czynów sprzecznych z regulacją prawną, co w konsekwencji stanowi o minimalizacji zdarzeń podnoszących ryzyka i zagrożenia służby społecznej, podejmowanej w środowiskach życia ludzkiego. W modelowym ujęciu konsekwencją wysokiego poziomu kultury prawnej w społeczeństwie będzie unikanie sytuacji mogących skutkować sankcjami prawnymi powiązanych z odpowiednimi czynami karalnymi. Świadomość odpowiedzialności prawnej i nieuchronności sankcji, gwarantowanych normami prawa stanowionego, może z dużym prawdopodobieństwem stanowić swoisty „wewnętrzny hamulec” potencjalnych sprawców czynów ograniczających prawnie gwarantowane bezpieczeństwo osób trzecich, w tym pracowników służb społecznych. Dodatkowym zjawiskiem towarzyszącym wzrostowi kultury prawnej społeczeństwa może być obniżenie stopnia szkodliwości społecznej popełnianych czynów karalnych. To zaś wiąże się w analizowanym aspekcie z obniżaniem poziomu ryzyk i zagrożeń dla bezpieczeństwa pracowników służb społecznych. Wzmacnia tym samym komfort codziennej służby i dodatnio warunkuje jej efektywność.

Kultura bezpieczeństwa to całokształt wiedzy, umiejętności, kompetencji i postaw społecznych oraz instrumentów i instytucji stanowiących o istocie i poziomie bezpieczeństwa na danym obszarze, w określonym przedziale czasu, wśród określonej zbiorowości bądź też jednostek ludzkich. Wskazanie tego czynnika jako jednego z fundamentalnych elementów należących do katalogu środowiskowych determinant bezpieczeństwa pracowników służb społecznych zdaje się uzasadniać to, że kultura bezpieczeństwa odnosi się zarówno do wszystkich obywateli, w tym każdej grupy zawodowej, jak i do przedstawicieli analizowanej profesji. W wymiarze indywidualnym każdego pracownika jego umiejętność ochrony bezpieczeństwa może z dużym prawdopodobieństwem eliminować zjawiska zachowań skutkujących niebezpiecznymi sytuacjami. Działania nieprofesjonalne, niemetodyczne,

przekraczające granice tzw. zdrowego rozsądku są źródłem tragedii prowadzących do utraty zdrowia, a niekiedy życia pracownika, który w dobrej wierze podejmował próby przeciwdziałania dysfunkcjom i patologiom społecznym. Można odnieść się do praktyki codziennej służby społecznej i wskazać przykłady tego typu działań, w których brak kultury bezpieczeństwa prowadził do swoistej brawury implikującej wysoką skalę zagrożenia zdrowia, a nawet życia. Można tu wskazać te sytuacje interwencji bez asysty, w których pracownik instytucji pomocy społecznej samodzielnie podejmuje działania diagnostyczne w środowisku rodzinnym osób uzależnionych, agresywnych i stosujących przemoc wobec środowiska sąsiedzkiego lub domowego. Brawura takich działań wiąże się z wysokim zagrożeniem bezpieczeństwa i nie sprzyja efektywności realizacji zadań zawodowych. Skala tego typu działań jest marginalna, ale z uwagi na konsekwencje warto kształtować kulturę bezpieczeństwa przedmiotowej grupy zawodowej, aby te i podobne sytuacje nigdy nie występowały w praktyce.

PODSUMOWANIE

Przedstawiona w czteroczęściowym cyklu analizy koncepcja triady determinant bezpieczeństwa pracowników służb społecznych ujmuje wiele czynników warunkujących zakres i poziom bezpiecznej pracy profesjonalistów przekształcających rzeczywistość życia społecznego w toku codziennej służby. Jest to katalog zgrupowany w trzech zasadniczych kategoriach determinant bezpośrednio lub pośrednio rzutujących na sferę bezpieczeństwa przedstawicieli służb pomocy i integracji społecznej. Czynniki te mają w niektórych przypadkach charakter dualny, a ich komponenty łączy ze sobą wspólna płaszczyzna przedmiotowa. W ujęciu analitycznym zostały one pogrupowane i przedstawione jako osobne elementy, jednak w rzeczywistości tworzą całościowy system implikatorów bezpieczeństwa opisywanej grupy zawodowej. Jak stwierdzono w pierwszej części wprowadzającej, system ten ma charakter otwarty i może podlegać modyfikacjom wraz z upływem czasu i dokonującymi się zmianami w rzeczywistości życia codziennego. Dynamika przeobrażeń zachodzących w XXI wieku jest wysoka, stąd w praktyce konieczne jest przyjęcie założenia nieustannej ewaluacji w sferze określania determinant bez-

pieczeństwa pracowników służb społecznych. Zmiana infrastruktury, postęp technologiczny, zmiany społeczne, polityczne, gospodarcze czy kulturowe będą implikowały w sposób naturalny procesy modyfikacji systemu ochrony bezpieczeństwa profesjonalistów zmagających się z problemami i kwestiami społecznymi.

Podjęta w tych rozważaniach problematyka jest, jak się wydaje, istotna nie tylko z punktu widzenia interesu opisywanej grupy zawodowej, lecz także z uwagi na szeroki interes społeczny i państwowy. Profesjonalni działacze społeczni muszą mieć zagwarantowany wysoki poziom poczucia bezpieczeństwa zarówno w trakcie pełnienia służby, jak i w czasie wolnym od zajęć zawodowych. Wymaga tego specyfika wykonywanego zawodu. Człowiek znajdujący się w stanie zagrożenia, odczuwający lęk przed realnymi czynnikami ograniczającymi jego poczucie bezpieczeństwa nie będzie zdolny do profesjonalnej aktywności na rzecz rozwiązywania problemów życiowych osób trzecich. Jego działanie będzie z dużym prawdopodobieństwem warunkowała chęć zabezpieczenia własnych potrzeb, w tym potrzeb związanych z bezpieczeństwem. Ideał służby społecznej, pomocy i wspomagania Innych nie będzie wystarczająco mocnym czynnikiem mobilizującym do działania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa.

Przedstawione w proponowanej koncepcji triady determinant bezpieczeństwa pracowników służb społecznych czynniki ujawniają szeroką sferę systemu ochrony bezpieczeństwa zarówno tej, jak i podobnych grup zawodowych. Jej zakres wyznaczają realne warunki codzienności spraw podejmowanych w toku wykonywania zadań zawodowych. Tak szerokie ujęcie problemu jest uzasadnione potrzebą kompleksowego, całościowego spojrzenia na zagadnienie, które z racji wagi problemu jest niezmiernie istotne. Determinuje bowiem jakość i efektywność funkcjonowania całego systemu, który z zasady jest powołany do realizacji kluczowych zadań społecznych.

BIBLIOGRAFIA

- Kowalewski, S. (1984). *Przełożony – podwładny w świetle teorii organizacji*. Warszawa: PWE.
- Pocztowski, A. (2003). Zarządzanie zasobami ludzkimi w nowej gospodarce. *Zarządzanie Zasobami Ludzkimi*, 1, 9–23.

- Pomykało, W. (red.), (1993). *Encyklopedia pedagogiczna*. Warszawa: Fundacja „Innowacja”.
- Żukiewicz, A. (2016). Bezpieczeństwo pracowników służb społecznych. *Praca Socjalna*, 2, 35–44.
- Żukiewicz, A. (2017a). Triada determinant bezpieczeństwa pracowników służb społecznych: determinanty systemowe. *Praca Socjalna*, 1, 7–16.
- Żukiewicz, A. (2017b). Triada determinant bezpieczeństwa pracowników służb społecznych: determinanty osobowe. *Praca Socjalna*, 4, 35–45.

THE TRIAD OF DETERMINANTS OF THE SOCIAL WORKERS SAFETY: ENVIRONMENTAL DETERMINANTS

ABSTRACT

The environmental determinants constitute the third group of factors determining the safety of the social service workers. They constitute an important complementation of the presented concept of the triad of safety determinants. They include the following factors: family environment, professional environment (work), social attitude towards social services, social status and professional prestige, legal culture and safety culture. This catalogue is open and flexible. Its capacity can be increased in the course of discussion of the issues connected with safety of the social service workers.

Key words: safety, environmental determinants, safety culture, social service worker, social welfare, social work